

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Mikołaj Pawlak

Warszawa, 14 grudnia 2020 roku

ZEW.422.14.2020.MP

Pan
Przemysław Czarnek
Minister Edukacji i Nauki

Przebieganie przez Ministra,

proszę Pana Ministra o pomoc w doprowadzeniu do sytuacji, w której będą w pełni przestrzegane prawa rodziców dzieci z niepełnosprawnością do wyboru przedszkola, szkoły lub ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego, w kontekście obowiązku organizacji przez gminy dowozu dzieci z niepełnosprawnością do tych placówek.

Taki obowiązek gmin wpisuje się w realizację prawa dziecka do nauki gwarantowanego przez art. 70 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz jest jednym z działań, o których mowa w art. 70 ust. 4 Konstytucji RP, mających na celu zapewnienie obywatelom powszechnego i równego dostępu do wykształcenia.

Należy również mieć na uwadze, że zgodnie z art. 24 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169) Polska uznaje prawo osób z niepełnosprawnością do edukacji, bez dyskryminacji i na zasadzie równości, a w art. 23 Konwencji o prawach dziecka (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 z późn. zm.) uznano za konieczne uwzględnianie szczególnych potrzeb dzieci z niepełnosprawnością oraz zapewnianie im pomocy.

Zasadnicze kwestie związane z organizacją dowozu dziecka z niepełnosprawnością do przedszkola, szkoły czy ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego regulują przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 910 z późn. zm.) - dalej: pr. ośw. Zgodnie z art. 32 ust. 6 pr. ośw. *obowiązkiem gminy jest zapewnienie niepełnosprawnym dzieciom pięcioletnim i sześciioletnim oraz dzieciom objętym*

wychowaniem przedszkolnym na podstawie art. 31 ust. 2 (tj. odroczonym od obowiązku szkolnego) bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższego przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej, innej formy wychowania przedszkolnego lub ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego.

Ponadto, jak stanowi art. 39 ust. 4 pkt 1 pr. ośw., obowiązkiem gminy jest zapewnienie uczniom niepełnosprawnym, których kształcenie i wychowanie odbywa się na podstawie art. 127, bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższej szkoły podstawowej, a uczniom z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, także do najbliższej szkoły ponadpodstawowej, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym uczeń kończy 21. rok życia. Natomiast w myśl art. 39 ust. 4 pkt 2 pr. ośw. na gminach ciąży także obowiązek zapewnienia dzieciom i młodzieży, o których mowa w art. 36 ust. 17, a także dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna, bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego (...).

W art. 39a ust. 1 pr. ośw. zostały wskazane dwie formy, w jakich gmina może realizować obowiązek w zakresie dowozu, tj.: zorganizowanie bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu dzieci albo zwrot rodzicom kosztów przewozu. Przy czym należy podkreślić, że to rodzice są uprawnieni do decydowania, w której z form gmina zrealizuje swój obowiązek.

Przepisy nakładające na gminy obowiązek, o którym mowa powyżej, posługują się terminami: *do najbliższego przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej, innej formy wychowania przedszkolnego lub ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego* (art. 32 ust. 6 pr. ośw.), *do najbliższej szkoły podstawowej* oraz *do najbliższej szkoły ponadpodstawowej* (art. 39 ust. 4 pkt 1 pr. ośw.).

Z analizy wpływających do Biura Rzecznika Praw Dziecka spraw wynika, że poważny problem stanowią liczne odmowy gmin w zakresie organizacji dowozu lub zwrotu kosztów dowozu dziecka z niepełnosprawnością do wybranego przez rodziców przedszkola, szkoły czy ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego. Gminy nie zgadzają się z wyborem dokonany przez rodziców i wskazują na inne przedszkole, szkołę, ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy, uzasadniając to tym, że geograficznie znajdują się one bliżej miejsca zamieszkania dziecka.

Główną przyczyną sporów pomiędzy rodzicami a gminą jest interpretacja pojęcia *do najbliższego*. Większość z gmin uznaje, że „najbliższym” jest to przedszkole, szkoła, ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy, położone geograficznie najbliżej miejsca zamieszkania dziecka, które deklaruje gotowość do zrealizowania zaleceń, zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

Tymczasem, na co słusznie zwracają uwagę rodzice, taka zawężająca interpretacja pojęcia *do najbliższego* jest bardzo krzywdząca dla dzieci z niepełnosprawnością. Bowiem pojęcie najbliższego przedszkola / szkoły / ośrodka nie może odnosić się wyłącznie do samej chęci przyjęcia dziecka (tj. posiadania wolnego miejsca w danym oddziale przedszkolnym/szkolnym) i deklarowanej gotowości przedszkola / szkoły / ośrodka do realizacji zaleceń z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, a powinno być interpretowane szerzej.

W mojej opinii przy dokonywaniu wykładni pojęcia najbliższa szkoła / przedszkole / ośrodek należy uwzględnić również inne okoliczności mające bardzo istotne znaczenie dla dziecka z niepełnosprawnością. Przesłankami, co do uznania, która jednostka oświatowa jest tą „najbliższą”, powinny być zwłaszcza indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne, predyspozycje dziecka z niepełnosprawnością oraz warunki, jakimi dysponuje dana jednostka, umożliwiające wszechstronne kształcenie dzieci z konkretnym rodzajem niepełnosprawności. Jednocześnie niezbędne jest uwzględnienie oferty przedszkola / szkoły / ośrodka, która wykracza poza zalecenia poradni psychologiczno-pedagogicznej wymienione w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, np.:

- mniejsza liczebność oddziału;
- lepsza dostępność do wsparcia specjalistów, zwłaszcza psychologów;
- szersza oferta zajęć wspomagających rozwój dziecka;
- organizacja opieki świetlicowej dostosowana do potrzeb dziecka;
- możliwość przygotowania diety eliminacyjnej;
- gotowość nauczycieli do podania dziecku leku;
- wsparcie nauczyciela współorganizującego kształcenie w większym wymiarze godzin.

Podkreślenia wymaga, że w orzecznictwie sądów administracyjnych również przyjęto, że pojęcie „najbliższe przedszkole / szkoła / ośrodek” nie może być odnoszone tylko do

położenia geograficznego względem miejsca zamieszkania dziecka, a „bliskość” w znaczeniu przepisów ustawy Prawo oświatowe musi uwzględniać szerszy kontekst.

Niestety, na skutek braku zdefiniowania tego pojęcia na gruncie przepisów prawa oświatowego, w odniesieniu do obowiązków gminy w zakresie dowozu, nadal dochodzi do sytuacji, w której rodzice dzieci z niepełnosprawnością pozbawiani są realnej możliwości wyboru przedszkola / szkoły / ośrodka, skutkiem czego dzieci nie mogą korzystać z oferty tej placówki, która gwarantuje im optymalne warunki edukacji i opieki.

W związku z powyższym, w trosce o realizację praw dziecka z niepełnosprawnością, działając na podstawie art. 3 ust. 4 oraz art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2020 r. poz. 141), zwracam się z prośbą do Pana Ministra o podjęcie działań mających na celu zdefiniowanie pojęcia *do najbliższego przedszkola / szkoły / ośrodka* na gruncie przepisów ustawy Prawo oświatowe w sposób, który wyeliminuje sytuacje zawężającej interpretacji tego pojęcia.

Jednocześnie proszę o rozważenie możliwości wdrożenia systemu wsparcia finansowego dla gmin, zwłaszcza dla tych w trudnej sytuacji ekonomicznej, które w trosce i zrozumieniu dla niełatwej i pełnej wyzwań sytuacji rodzin z dzieckiem z niepełnosprawnością organizują dowóz do wybranych przez rodziców przedszkoli, szkół i ośrodków, które geograficznie nie są placówkami najbliższymi.

Panie Ministrze, chciałbym także zwrócić uwagę na sytuację związaną z dowozem najmłodszych dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, tj. 3- i 4-latków objętych wychowaniem przedszkolnym. Przepisy prawa oświatowego nie nakładają na gminy obowiązku organizacji dowozu tych dzieci lub zwrotu kosztów ich dowozu, jeżeli dowożenie zapewniają rodzice - tak jak ma to miejsce w przypadku dzieci od 5. roku życia. Jednakże zgodnie z art. 32 ust. 7 pr. ośw. gmina - na zasadzie dobrowolności - *może zorganizować dzieciom bezpłatny transport i opiekę w czasie przewozu do przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej lub innej formy wychowania przedszkolnego również w przypadkach, w których nie ma takiego obowiązku*. Otrzymuję sygnały świadczące o tym, że tylko nieliczne gminy korzystają z możliwości organizacji dowozu na zasadzie tego przepisu, oraz, że wielokrotnie odmawiana jest pomoc w dowozie rodzicom najmłodszych dzieci z niepełnosprawnością.

Proszę Pana Ministra o zbadanie problematyki dowozu dzieci z niepełnosprawnością w wieku 3 i 4 lat, a zwłaszcza o dokonanie oceny funkcjonowania w praktyce rozwiązania

zawartego w art. 32 ust. 7 pr. ośw., przede wszystkim w kontekście liczby gmin, które podejmują się dodatkowego zadania i organizują dowóz dla dzieci w wieku 3 i 4 lat z niepełnosprawnością oraz liczby tych dzieci, które z takiego dowozu korzystają.

Wyrażam przekonanie, że podjęte przez Pana Ministra decyzje wpłyną na poprawę sytuacji rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością w aspekcie ich prawa do dowozu do przedszkola, szkoły lub ośrodka rewalidacyjno-wychowawczego.

Krzysztof Węgrzyn

RZECZNIK PRAW DZIECKA

Mikołaj Pawlak

Mikołaj Pawlak

